

izostati iz stanovskega časopisja; **dolžnost učiteljstva pa je, da sodeluje kot močan organizem tudi pri reševanju domačih javnih vprašanj: da izkušamo dati narodu pravo smer!**

In najvišja tribina našega glasu je naše časopisje, za katerim mora stati vsak posameznik vsak čas. Iz ljubezni do šole se pa ne bojmo biti — žurnalisti, ker naš šolski idealizem je kriv naših neuspehov v javnosti, da smo danes še tam — kjer smo!

Kako ustavljajo nemške šole v Trstu.

V »Edinosti« čitamo, da se je v dvo-rani tržaške gimnazije vršil dne 15. zvečer ob 6. uri shod, ki ga je sklical pripravljalni odbor za ustanovitev, oziroma nadaljevanje ženskega liceja z nemškimi učnim jezikom, kakor so ga dosedaj imele šolske sestre v ulici Pasquale Besenghi. Udeležba je bila pičla, pač pa je bil navzoč general Kraus in nekaj oficirjev bosanskega polka; bili so povečini starši, ki imajo svoje otroke v šoli pri šolskih se, strah v Pasquale Besenghi.

Shod je otvoril dr. Krauseneck, bivši odvetnik. Zahvalil se je najprej deželnemu šol. nadzorniku, ki je dosedaj vodil vso akcijo, potem pa je v nedvomljivo jasnih besedah slikal pomen družbe, ki se naj ustanovi, da bo oskrbovala in vodila višjo nemško dekliško šolo v Trstu, ki je silno potrebna. Drugih nemških šol imamo dovolj, je rekel govornik, nimamo pa višje dekliške šole.

Omenjal je, kako je nemščina važen element za Trst. Nemci so nekako najbolj lojalni, državo vzdržujejo element sploh; radi tega tudi vlada podpira v Trstu Nemce posebno na šolskem polju, zakar so ji hvaležni. Sploh je govoril o nemščini in Nemcih tako, kakor se je to slišalo v parlamentu, kadar je govoril kak Wolf, Iro ali Schönerer, le da je dr. Krauseneck vlado hvalil, česar oni niso storili.

Nemščina da je tudi nekaj natiho priznani državni jezik, ki se ga morajo tudi druge narodnosti posluževati, ako hočejo med sabo občevati. Navajal je, da to uvideva tudi država in zaraditega podpira stremenje pripravljalnega odbora. Ker pa v družini ne igra samo mož važne vloge, ampak tudi žena, zaradi tega je treba skrbeti, da bo dana tudi v Trstu prilika našim (nemškim) hčeram, da se izobrazijo višje, da bodo tako mogle izvrševati dano jim nalogo.

Govoril je mnogo o nemški tendenci, ki jo naj ima ta šola, in sicer tako odkrito, da je bila dr. Kauerja, ki je po zagotovitvi dr. Krausenecka dosedaj s tako hvalevredno naglico vodil vso to akcijo,

skoraj sram, zakaj ker drugače si ne moremo tolmačiti, zakaj bi bil postal rdeč kakor rak. Sklepamo pa to tudi še iz tega, ker je dr. Kauer v svojem temu govoru sledečem poročilu na jako rafiniran način popravil svojega predgovornika in blažil ost. ki je bila naperjena proti drugim narodnostim, s frazo, da država hoče le, da se deklice vzgajajo v dobrem »avstrijskem« duhu. Izgledalo je tako nekako, kakor da bi bil dr. Krauseneck premalo poznal situacijo. Treba je vendar kazati nasproti Dunaju in drugi javnosti, da gre le za potrebno šolo, ne pa za nemško ofenzivno postojanko, ker so bili navzoči nepolitikujoči oficirji in menda tudi Nenemci, ki imajo tudi potrebo višjih dekliških šol. Toda dr. Krauseneck je menil, da ima pred sabo same Nemce in da gre samo za nemške interese. Z drugimi besedami: povedal je resnico, ki mu jo je dr. Kauer povedal poprej, ko ga je obvestil o tem, zakaj gre, pozabil pa mu je povedati, da se tega na ustanovnem zboru še ne sme zatrobiti v javnost, ker niso navzoče same zanesljive osebe strogo nemškega mišljenja, ampak tudi druge narodnosti. Zato je pa v svojem eks-poziju, v katerem je povedal mnogo zanimivega, povedal, da je šola namenjena v prvi vrsti za deklice nemških oficirjev, uradnikov in trgovcev. Ublaževal je preodkrito tendenco dr. Krausenecka in naslikal vso stvar kakor skrajno nedolžno in pa potrebno, ker licej šolskih sester da s tem letom preneha in kaj potem?

Povedal je pa tudi, da je odbor (recte on) hotel ustanoviti izprva neki drugačen tip šole in ne liceja, da pa mu je ministrstvo to odsvetovalo, ako reflektira na državno podporo. Treba je torej prevzeti dijakinje sedaj obstoječega liceja šolskih sester in takoj začetkom šolskega leta 1912/13 v septembru otvoriti vseh 6 razredov liceja, ki se mu priklapi trgovska šola itd. Skratka, kar imajo sedaj šolske sestre — **to prevzamejo gg. dr. Kauer et consortes.** Omenjal je, vse to tako nedolžno, kakor da bi bil on, ki je vso to stvar dosedaj vodil, nekako primoran to storiti, da se deklic, ki že sedaj obiskujejo licej, ne vrže na cesto in bi bilo s tem izgubljenih toliko dobrih patriotinj. »Raznarodovalnega namena pa šole, ki jih mi ustanovljamo, nimamo«, tako je dodal. Vse to bi mu še človek verjel, če bi se vsakomur, ki je slišal govor dr. Krausenecka, ne vsiljevala vedno tendenca in pa misel: ako že dr. Kauer tako skrbi za dekliško vzgojo, zakaj pa ni izposloval od naučnega ministrstva, da bi šolske sestre še naprej poučevale in imele licej v rokah, kakor ga imajo dosedaj, kar bi bilo tem laglje, ko je država od njih prevzela zadolženo poslopje. To bi bil dr.

Kauer jako lahko izposloval in stvar bi ostala pri starem, če bi poslopje bilo državno. Potrebi dekliške višje nemške vzgoje pa bi bilo ustrezno. Ne bi bilo treba nikakega odbora ali kuratorja, ne bi bilo treba imeti težkoč in dela, ker je že vse tu, poslopje, učila, učne osebe in kar je potreba sploh in pa vse najmodernejše. Da pa šola odgovarja vsem zahtevam, menda tudi dr. Kauer ne bo negiral, saj jim je on izposloval pravico javnosti. Če mu je pa bila dosedaj premalo »strammdeutsch«, kaj hočemo; da pa je dovolj avstrijsko-misleča, tega pa tudi dr. Kauer ne more dvomiti; saj je vendar Nj. c. kr. Visokost Marija Jožefa, avstr. nadvojvodinja, protektorica sedanjega zavoda. S tem je menda dovolj rečeno. Je pa tudi dovolj jasno, da je moral dr. Kauer ubrati drugo pot, ako je hotel priti s svojo višjo »strammdeutsch« dekliško šolo počasi na Piazza Lipsia v palačo Pasquale Besenghi.

Deželni šolski nadzornik dr. Kauer je izkoristil skrajno neugoden finančni položaj zavoda šolskih sester zase, oziroma za **nemško politično stranko.** Nemška šola šolskih sester mu ni bila dovolj »strammdeutsch« in zato mora izginiti; namesto nje pa se osnuje **na državne stroške druga šola, enaka že obstoječi, le da bo pod vodstvom nemškega odbora, v katerem so osebe iz Rajha.**

On je to stvar izobrnó zasnoval, ker so vse niti vse operacije v svrhu sanacije podjetja šolskih sester tekle skozi njegove roke; **le dr. Krauseneck mu je sedaj nekofsko prezgodaj razobesil frankfurčarico na oficirsko-uradniško dekliško šolo.**

Interesantno pa je bilo poslušati dr. Kauerja, ko je pripovedoval, kako je delal za to novo šolo in kaj je dosegel in pa kako hitro je vse to šlo. Pred približno enim mesecem se je sklenilo ustanoviti to družbo, so se napravila pravila itd. Danes je bil ustanovni zbor, namestništvo sicer pravil še ni potrdilo, pač pa jih je policija vzela naznanje; rabi se samo še formalno potrdilo od namestništva zaradi — poštne hranilnice, ker se drugače ne more pristopiti in dobiti poštno-hranilničnega računa! Pred tremi tedni je bil dr. Kauer na Dunaju, kjer je govoril z najmerodajnejšimi osebami in z ministrom. V naučnem ministrstvu je bil pri tem posvetovalnju navzoč tudi član finančnega ministrstva, in dalo se je dr. Kauerju zagotovilo **izdatne denarne podpore,** tako da bo članarina služila le za nabiranje fonda za poznejši nakup lastnega poslopja! Šolski prostori so zagotovljeni v sedanjem gimnazijskem poslopju, razpolago, treba je le še članov, s kateri Skratka, vse je preskrbljeno, vse je na

rimi naj se dokaže potreba šole, in stvar je končana. Zaradi tega pa naj se pridno agitira, posebno naj se za to vprežejo dame, da pridobe kar največ članov. Na razpolago so bili tudi že tiskari in vezani bloki za nabiranje članov. Vse je že tu, vse je pripravljeno, le še članov je treba! **Šola je tu, le še učenk je treba dobiti!**

Marsikaj smo že videli, kaj takega pa še ne! Ustanovni občni zbor z nepotrjenimi pravili, na katere se menda — sodeč po govoru dr. Kauerja — sploh mnogo ne bodo ozirali, zakaj volil se bo tudi lahko Damenkomite, ker v pravilih baje ni nič proti temu pisanega.

Volitev odbora in nadzorstva se je vršila seveda soglasno in volili in voljeni so bili gg., ki še niso bili člani; volilo se je per acclamationem brez posvetovanja že predloženo listo. (Preds. dr. Krauseneck, odborniki dr. Kauer, vladni svet. Cordin, podravnatelj državne železnice in eksponent »Volksrata«, zobozdrav. Lau-precht, neki stotnik itd.; v nadzorstvo pa med drugimi tudi ravnatelj Scholz. Pravila se, razen § 3 (o prispevkih) niso prečitala. Ugovarjal ni nihče, saj se vendar ve, če se za šolo poteguje in celo akcijo tako neumorno vodi c. kr. deželni šolski nadzornik, da je torej stvar v najboljših rokah, v rokah c. kr. uradnikov, in sicer takih, ki se jim tudi zakonov ni bati, kakor se to lahko sklepa po postopanju dr. Kauerja. Zato pa tudi pravil, dasi jih že imajo tiskane, niti defili niso pred občnim zborom, kakor je to drugod navada, imeli so jih le odborniki. Sploh je šlo vse tako gladko kakor po loju, in razen rdečice na obrazu dr. Kauerja ni bilo opaziti nič izrednega.

Tako ustanovljajo v Trstu ultranemške šole. Kako pa slovenske, to vedo tisoči in tisoči našega ljudstva, ki že več nego pol stoletja prosijo za šole, pa ne dobijo nič. Za Slovence ni denarja. Nimamo namena braniti nemški zavod šolskih sester, toda molčati k takemu postopanju tudi ne moremo, ker nam nastop in delovanje c. kr. deželnega šolskega nadzornika le prejasno potrjuje tendenco, ki vlada na tržaških c. kr. srednjih šolah, kamor moramo pošiljati svojo deco tudi mi, ker nimamo svojih srednjih šol.

Govedar in kravji hlapec bolj upoštevan kot učitelj.

»Kje?« gotovo povpraša radovedni čitatelj. Morda kje med še napol divjimi rodovi, morda kje na Turškem? O ne, dragi čitatelj, to je v blaženj Avstriji l. 1912, v kulturni državi, ki trosi milijone in milijone za orožje in vojaštvo, za odgojo in pouk mladine pa se upira malenkostni svoti 20 milijonov!

z Libana«. Naravnost grozno se sliši strašen, duhovit moški zbor »O smrt«, veličastno doni »Ti Jeruzalema slava«, nebeškolepo osmeroglasni »Ave Maria«, triumfalno »Aleluja, zavriskajte zbori«.

Solopartije so lepe. Basbaritonska vloga je pisana nalašč za g. Križaja. S svojim polnodonečim glasom je briljiral in ga dovršenejšje še nismo čuli peti. Bil je izmed solistov najboljši in zasluži vso pohvalo in odkrito priznanje. — Ne vemo, kateremu sopranskemu solu bi dali prednost. Očaral nas je prvi »Kakor jelen po studencu hrepeni« z vzpletenim recitativom »oh, odpadite, zemlje okovi«, še krasnejša sta »Preljubi je moj in njegova sem jaz«, ter »Glej od vzhoda do zahoda«, najbolj nas je navdušil zadnji »Večno je usmiljenje gospoda« s koloraturno »Alelujo«. Pela je Marijo g. prof. Lovšetova. Njen glas zveni presrečno, je mil in šibak, da je bil zanj orkester mestoma premočan. Vendar se pri zadnji ariji visoki c ni izgubil. Ne motimo se, če trdimo, da nobena slovenska pevka v tehniškem oziru ni toliko dosegla kot ga. prof. Lovšetova. Učitelj g. koncertni vodja Hubad je nanjo opravičeno lahko ponosen.

Tenorsko partijo je izvedel ljubljeneč ljubljanske gledališke publike g. Iličič povsem zadovoljivo. Ker je navajen operete, je mogoče, da se tuintam ni mogel docela vtopiti v nabožen miljen oratorija, ali potrudil se je in izvedel posebno iskreno bi-

ser oratorija, samospiev »Kdo je ta?«, ki bi se ga poslušati ne naveličali. Čuvstveno je zapel ono lepo mesto »Kakor luna iz viharja, kakor solnce, kdo je ta?« Občudovali smo njegov pp »Ave Maria« in se divili njegovemu glasu v dvospěvu »Zdrava«, le izgovarjava vokala e nam ne ugaja. Če gre Iličič, ki se je tekom zadnjih dveh let v šoli g. Hubada razvil v izvrstnega tenorista, iz Ljubljane, nam bo za njim v resnici žal. — Manj pohvalno moramo pisati o četrtem solistu, g. pl. Foedranspergovi, ki je sicer dobra koncertna pevka in letos tudi v gledišču vedno lepše nastopa. Pri prvih dveh koncertih je ob vseh vstopih občutno distonirala, pozneje je to popravila. Tudi v dvospěvu »Zdrava« ni bila popolnoma na mestu. — Pozabiti ne smemo na »Ave Mario« v drugem in zadnji četverospěv »V bridkosti spočeti« v zadnjem delu, kateremu so že omenjeni solisti s pomočjo nekaterih izurjenjših pevk pomagali do lepega uspeha.

Orkester je svojo nalogo izvršil dostojno. Sodelovali so tudi učitelji, nekateri gojenci in člani Glasbene Maticе ter harfenistinja pevka gdč. Šipankova. Naštudiral je v razmeroma jako kratkem času oratorij sam g. koncertni vodja Matej Hubad s samo njemu lastno energijo in vne-mo. Poleg njega zasluži poštrevovalnost pevskega zboru (250 pevcev in pevk) največjo pohvalo. Vsak drug dan po dokončanem dnevnem delu hoditi k dolgim in ne

posebno prijetnim pevskim vajam ni lahka stvar. Pevci in pevke Glasbene Maticе so v tem oziru vztrajni brez primere. Tu se vidi idealno navdušenje za pevsko stvar in brezmejno zaupanje zboru v svojega zborovodjo. Pevski zbor Gl. Maticе je pevska četa, ki jo dičijo vse vrline, ki jih drugi slov. zbori nimajo. Dolgo dobo 20 let jo že vodi po tudi časih trnjevi poti g. Hubad in si je z njo pridobil toliko zmag in tako sijajnih zmag, pravih triumfov slovenski pesmi, da je in ostane nepremagljiva. Zato je toliko podležše, če se kod najde slabič, ki bi hotel to lepo delo razdirati.

Oratorij je bil skrbno in vestno naštudiran in ob njegovem izvajanju smo doživeli tako navdušenje kot še nikdar. Prvi in tudi vse druge večere je bil p. Hugo-lin Sattner predmet burnih ovacij, občinstvo je aplavdiralo po vsakem delu brez prestanka. Dobil je tri velike lovorove vence. Drugi večer je veljal g. Hubadu. Po prepetem I. delu je ženski zbor obsopal svojega zborovodjo s cvetkami, zastopniki pevskega odbora pa so mu izročili med neprenehujočim ploskanjem in odobravanjem krasen srebrni lovorov venec, ki ima toliko listov, kolikor šteje zbor pevcev in pevk ter nosi gravirana njihova imena in napis: G. koncertnemu vodji Mateju Hubadu ob 20letnici njegovega umetniškega delovanja pevski zbor Glasbene Maticе«. Nič manj navdušena ni bila publika pri tre-

tjem proizvajanju, ko je deputacija glavnega odbora na balkonu sedečemu p. H. Sattnerju izročila mašni kelih, ki nosi slike treh delov oratorija. Nagovoril ga je društveni predsednik dr. Mohorič, nakar se je g. skladatelj ginjen zahvalil ob napetosti poslušalcev s približno temi besedami: »Preveč priznanja je bilo v teh dneh. Vsega tega nisem zaslužil. Že spočetka sem mislil svoje malo delo posvetiti milemu slovenskemu narodu, a zdel se mi ni ta dar dovolj lep in vreden. Mogoče pride kedaj za njim boljši. Zasluga za proizvajanje gre največ Glasbeni Matici in prvo daritev s tem kelihom bom daroval za Glasbeno Matico in vse njene članе«. Tem besedam je tudi sledilo navdušeno ploskanje.

Udeležba je bila pri vseh treh koncertih ogromna in Unionska dvorana še nikoli ni bila tako natlačena polna občinstva iz vseh slojev. Ne bomo naštevati, koliko škofov in raznih honoracij je koncerte posetilo, dovolj je, če povemo, da so bili zastopani ob blizu in daleč vsi stanovi brez razlike strank in načel, in lahko imenujemo te koncerte vesel dogodek sredi razburkanih valov našega političnega življenja, praznik, kakršnih si želimo še mnogo v čast Glasbeni Matici in slovenskemu narodu!

Priporočajte in širite naš list!